

JANITA VENEMA

Het
fluister
kind

*Luisteren naar
wat je kind
over jouw leven
te vertellen heeft*

Met een voorwoord
van Roy Martina

Internationaal bekend onder de naam PresentChild®

Janita Venema

Het Fluisterkind

Luisteren naar wat je kind over jouw leven te vertellen heeft

Met een voorwoord van Roy Martina

Negende druk

AnkhHermes

Inhoud

Mijn persoonlijke verhaal wordt beschreven in de **HOOFDSTUKKEN** met een afwijkend lettertype, het werkboek en de theorie vindt u in de andere. Omdat de hoofdstukken elkaar versterken, verdient het aanbeveling het boek als één geheel te lezen.

Voorwoord door Roy Martina 7

Inleiding 9

WAAR HET MEE BEGON 13

Voordat je begint 20

De fluisterkind-oefening bij onaangenaam gedrag 24

De gevoelsoefening, stilstaan bij jullie waarheid 33

OVER EEN ANDERE BOEG 36

Handelen naar wat je weet 40

RUST AAN MIJN HOOFD 46

Spiegelen 50

Blinde vlekken 56

Liefde of angst? 62

DE GEHEIME HUT 68

Wensen wat je wilt 71

Leren spreken met hele taal 77

ER WAS EENS ... 80

OUDE SCHATTEN 82

De fluisterkind-oefening bij aangenaam gedrag 86

TOEVAL OF TOE-VAL? 94

Onzichtbare lijntjes 97

HET HELEN VAN ZIJN GEBOORTE 104

MIJN WEDERGEBOORTE 107

DE ZIEL 111

Sterk verbonden, elk een eigen weg 114

WAT HEERLIJK 118
VROUWELIJKHEID 120
Deelpersonen 124
DE GROTE GEEST 134
Leerling- en meesterschap 137
IN DE ZWEEFMOLEN 143
DE HOOGSTE TIJD 146
De fluisterkind-oefening bij ziekte van je kind 150
DE BETOVERING IS VERBROKEN 161
LEVENSTAAK KIEZEN 164
De relatie tussen ouders 167
Gezinsdynamiek 182
DE BRUG IS GESLAGEN 192
MET LIEFDE 195
Inzicht of beleving? 197
HET KIND IS GEBOREN 200
Kinderen begrijpen 208
MIJN LEVEN IS MIJN ANTWOORD 214

Een kader voor het fluisterkind 217
    Inleiding 218
    Psychologie: signalen van de ziel 220
    Filosofie 230
    Spiritualiteit en religie 233
    Uithoeken van de wetenschap 239
    Taal en communicatie 244
    Andere culturen 248
    Onderwijs en pedagogiek 251
    Ten slotte 255

Nawoord 257
Dankbetuiging 260
Literatuur 262
Noten 266
Informatie 269
Aantekeningen 271

Voorwoord door Roy Martina

Herkenning, herkenning en nog eens herkenning. Het lezen van dit boek kon niet op een beter moment gebeuren. Als kind heb ik astmatische bronchitis gehad, gekoppeld aan ADHD, allergieën en andere zaken.

Mijn jongste zoon heeft dit allemaal ook en is een spiegel voor mij. Ik heb hem uiteraard behandeld met homeopathie, acupunctuur en andere alternatieven. Zijn astma is daarmee jarenlang, zonder zware medicijnen, redelijk tot goed onder controle geweest. Drie jaar geleden volgde hij een workshop van mij in Turkije, ‘Diepzielduiken’ geheten (naar mijn boek *Diepzielduiken*). Tijdens een oefening op het strand krijgt hij een visioen dat hij levend begraven is en diezelfde dag krijgt hij een astma-aanval. Ik ga er met hem doorheen. We zien allebei dat hij bezig is uit een vastgelopen patroon te komen en een volgende fase van zijn leven ingaat. Levend begraven zijn staat voor hem symbool voor machteloosheid, de acceptatie dat hij niets kan veranderen aan de omstandigheden maar alles kan veranderen aan zichzelf.

Ik realiseer me nu dat hij dit doormaakte voor mij. Ik was vastgelopen in mijn leven en voelde dat ik niets kon veranderen. Ik reisde veertien landen per jaar af om workshops te geven. Hotels in en uit, altijd eten in restaurants, geen tijd voor mezelf en alsmaar doorgaan. De organisaties die dit regelden waren blij met het succes en ik dacht dat ik het ook was, maar ik miste heel veel in mijn leven: mijn kinderen, mijn hobby’s, enzovoort. Voor mijn gevoel was ik vastgelopen. Ik wilde veranderen, maar wist niet hoe: terug naar een praktijk wilde ik niet meer.

Terwijl ik dit voorwoord schrijf, heeft mijn zoon weer een astma-aanval gehad, de eerste in drie jaar. Hij heeft zijn astma opnieuw uit de kast gehaald om me iets duidelijk te maken. Ik moet nu echt een keuze maken en niet meer geloven dat ik het niet kan. Ik moet nu echt kiezen en dan opent zich vanzelf een deur naar wat ik wil, al kan ik die deur nu niet zien.

Ik raad elke ouder aan om dit boek te lezen, om de spiegel die je kind je voorhoudt te ontdekken en zo de relatie met jezelf te verdiepen. Ons kind spiegelt onze onbewuste wereld keihard naar ons terug, of we het willen zien of niet. Hoe meer inzicht je hebt, des te beter is het voor je kind en voor jezelf.

Janita is hier om de vertolkster te zijn van het kind. De tijd is er rijp voor. Dit boek verdient succes, niet alleen voor Janita, maar voor elke ouder die hierdoor dichter bij zichzelf zal komen en zijn kind daardoor beter kan geven wat het nodig heeft om zijn missie hier op aarde waar te maken. Door dit boek heb ik op het juiste moment die inzichten gekregen. Ik ben Janita dankbaar dat zij mij gevraagd heeft een voorwoord te schrijven. Ik heb genoten en wens dit iedere ouder en kind toe.

Roy Martina

Inleiding

Wanneer kinderen hier komen, brengen zij alleen liefde mee. Al het andere leren zij hier. Als opvoeders dat wisten, zouden zij het kind beter helpen.

INAYAT KHAN¹

Mijn zoon was drie. Hij was vaak ziek en zag er ongelukkig uit. Ik had alles geprobeerd en wist niet hoe het verder moest. Toen ik mijzelf in hem herkende en veranderingen in mijn leven tot stand bracht, werd hij een blij en gezond kind. Die veranderingen bij mij waren dringend nodig, ook al kon ik dat niet zien, laat staan bedenken welke. Het opvolgen van de aanwijzingen die mijn zoon mij via zijn gedrag en gezondheid 'inluisterde', leidde tot een innerlijke reis naar de oorsprong van mijn bestaan. Daar ontdekte ik dat ik vrij ben, vrij om te zijn wie ik ben en vrij in het kiezen van mijn levensdoel. Ik koos ervoor om kindertolk te zijn en andere kindertolken op te leiden. Het was het mooiste werk dat ik kon bedenken. Een kindertolk 'vertaalt' het gedrag of de klachten van kinderen naar een groeikans voor ouders met betrekking tot hun persoonlijk leven, hun relatie of de opvoeding die ze geven. Hiermee helpen ouders zichzelf en hun kind wezenlijk vooruit. Kinderen laten namelijk ook zien dat het goed gaat!

De groeikracht die kinderen bij je wakker kunnen maken is immens. Met je kind(eren) heb je een liefdesband die sterker is dan eigenliefde. Voor je kinderen ga je door het vuur. Dat is de kracht van je kind voor jouw leven. Je kind is de meest perfecte spiegel van het kind dat jij zelf ooit was. Van het kind dat je toen was hield je evenveel als van je echte kinderen nu en toch deed je afstand van dit kind in jou, stukje bij beetje liet je het achter en werd je de volwassene die je nu bent. Bij de hand genomen door je kinderen kun je het kind in jezelf herontdekken. Je leven verrijken. Alles wat jij jouw kinderen

toewenst, geluk, groei en gezondheid, wensen je kinderen jou ook toe. Ze willen dat je echt gelukkig bent: ‘gelukt’ naar je eigen diepste verlangens. Ze willen dat je gezond bent, ge-zon-d, met het heerlijke gevoel dat het koesteren in de zon je geeft. Ze willen dat je groeit tot volledig was-dom, totdat alles waar je ooit afscheid van nam weer bij je hoort. Daar zetten ze zich tot het uiterste toe in, net zoals wij dat doen voor hún geluk, groei en gezondheid.

Dit boek is een combinatie van mijn levensverhaal en een werkboek met theorie, oefeningen en voorbeelden. Mijn verhaal is waardevol als illustratie bij het werkboek en zal op veel punten herkenbaar zijn, maar jouw levensweg zal anders zijn dan de mijne. Achterin het boek vind je een overzicht van aanverwante ideeën, die een nieuwe en vernieuwende methodiek als ‘Het Fluisterkind’ inbedden in een kader van reeds bestaande en/of bekende ideeën.

Inmiddels, vier jaar na de eerste druk in het Nederlands, heeft uitgeverij Homeolinks zich aangediend om de Engelse versie te verzorgen. We zullen ook internationaal gaan werken. De naam die we voor de internationale gemeenschap – waaronder ook Nederland – gevonden hebben is PresentChild®. Present drukt in vier betekenissen – nu, cadeau, aanwezig en voorstellen – heel goed uit waar het bij de methode om gaat.

Je kind zoals het nú aanwezig is, met het mooie én minder mooie van dit ogenblik, is een geschenk voor jouw leven. Je kind presenteert je een nieuw en meer volledig beeld van jezelf. Iets ligt in jou te wachten tot je het herkent en hier en nu aanwezig laat zijn in je leven. Dat te laten gebeuren is het grootste geschenk dat je jezelf en je kind kunt geven.

Naast alles wat er in Nederland ontwikkeld is (de beschikbaarheid van vele kindertolken, consulten, oudercursussen, trainingen voor hulpverleners, leerkrachten en mensen uit de kinderopvang, en de aanzet naar een wetenschappelijk onderzoek), is ook dit ‘over de grenzen gaan’ van de methode een prachtige ontwikkeling die me dankbaar stemt.

Janita Venema

Waar het mee begon

Het is eenvoudig om van gemakkelijke kinderen te houden,
de kunst is het om van moeilijke kinderen te houden.

Als jonge vrouw van achtentwintig ken ik mezelf slecht. Een reëel beeld zou zijn dat ik onzeker ben, een grijze muis, een zijlijnfiguur, kwaarmoedig en eenzaam. Social talk? Ik heb het niet in me. Vrienden? Misschien één. Reserves naar mensen? In overvloed. Ik drijf mee op het sociale netwerk van mijn partner, maar ook bij de mensen die hij in huis brengt kan ik me maar moeizaam openen. Een van de weinige onderwerpen waarover mensen me uit de tent kunnen lokken, is het verbeteren van de wereld of iets doen voor het milieu. Dat gaat me erg aan het hart. Ik probeer er ook naar te leven, maar mijn daden zijn als druppels op een gloeiende plaat. Ik vind mezelf waardeloos omdat ik geen verschil kan maken. Aan de andere kant vind ik mezelf goed, juist omdat ik betrokken ben bij het milieu en de wereld. Ik kijk neer op andere mensen omdat ze net doen alsof er niets aan de hand is in de wereld. Ze maken lol en consumeren in het wilde weg. We richten de wereld en onszelf te gronde, vind ik. Hoe is het mogelijk dat zij hun ogen daarvoor sluiten? Ik vind veel anderen dom en kortzichtig, niet echt bevorderlijk voor mijn aansluiting bij hen ...

Mijn eenzame, sombere leven is me op een bepaald moment zo weinig waard dat ik water uit een van de grote rivieren als drinkwater wil gaan gebruiken. Dan zal voor het oog van de wereld zichtbaar zijn hoe sterk ons milieu verontreinigd is. De dood zit in mij. Ik wil wel als lijdend voorwerp dienen om aan te tonen hoe fout we bezig zijn. Er zijn twee mensen die ik vertel over mijn voornemen en zij praten het uit mijn hoofd. Maar als ik zelfs dát niet voor de wereld kan doen, wat is mijn leven dan nog waard? Mijn hersens draaien wanhopig en op volle toeren om iets zinnigs te bedenken, maar er komt niets. Ik zit bij mijn kachel en lees. Bijvoorbeeld over de Club van Rome, een groep deskundigen die waarschuwen dat het 'vijf

voor twaalf is. Zelfs zij zijn roependen in de woestijn; laat staan dat ik iets kan utrichten. In mijn ivoren toren wordt het gruwelijk donker. Mijn hoofd staat op barsten. Ik ben ziek van mezelf, ben een mislukkeling in mijn ogen. Ik moet iets doen om het tij te keren, is het niet in de wereld dan voor mezelf. Ik moet iets positiefs vinden om me op te richten. In zekere zin is dat er ook. Ik ben bezig met een tweede studie. Na de lerarenopleiding ben ik begonnen met een studie klassieke homeopathie. In dat vak zal ik iets voor anderen kunnen betekenen, maar het lijkt me zo'n omweg. De studie boeit me, maar belast ook mijn hoofd dat al zo vol zit. Toch is het een alternatief voor mijn destructieve plannen. En ik beleef er zowaar aardigheid aan.

Binnen deze setting bespreken mijn man en ik een eventuele kinderwens. De biologische klok tikt door. Ik heb altijd geroepen dat ik geen kinderen wilde om – voor mij – voor de hand liggende redenen. Overbevolking is er één, maar ik vind ook dat je het een kind niet kunt aandoen om te leven in deze donkere wereld. Bovendien heb ik niks met kinderen, ze zijn me te spontaan, te grillig. Ik begrijp ze niet. En, last but not least, ik heb mijn handen vol aan mezelf. Toch klinkt er diep vanbinnen ook een ander geluid: misschien wil ik ze toch wel ... ondanks alles wat er tegen pleit. Dit stemmetje krijgt niet veel kans. Laat ik verstandig zijn: met een kind heb ik weinig tijd voor mijn studie en het opzetten van mijn praktijk en dat is de kurk waarop mijn leven drijft. Bovendien is mijn man vaak weg. Ik zal grotendeels voor de verzorging en opvoeding opdraaien. Wil ik dat, kan ik dat aan? Ik ben langdurig bezig met dit dilemma.

'Komt tijd, komt raad', zegt mijn man. 'Ik zal één dag per week voor ons kind zorgen, we nemen twee dagen kinderopvang en een jong kind slaapt ook nog veel. Dan kun jij heus wel studeren.' Ik stem, ondanks vele twijfels, in. We zien wel, God zegene de greep. In de figuurlijke zin van het woord dan, want in religieuze zin had ik God, na een gereformeerde jeugd, afgeschreven. Als Hij bestond, hoe kon Hij zijn prachtige schepping dan zo laten verworden? *No way*, als er nog iets van deze aardkloot terecht moet komen, dan moet het uit mensenhanden komen, maar mijn vertrouwen daarin is ook minimaal.

Blijkbaar zegende God de greep. Nee, grapje, het was vast goed zaad, want ik ben binnen *no time* zwanger. Ik voel geen contact met het kind in mijn buik. Het beweegt, mijn buik groeit, maar ik heb er geen gevoel bij.

Ik streel mijn buik niet. Het kind in mijn buik is voor mij blanco, vaag en abstract. Ik heb geen gevoelens van warmte of vertedering, laat staan van 'blijde verwachting'. O, wat moet ik mezelf slecht gekend hebben in die tijd, dat ik het vreemd vond dat ik geen contact met mijn kind voelde, terwijl ik zo contactarm was. Voelen is ver van mijn bed. Ik beschouw mezelf als een verstandsmens. Zo ben ik. Wanneer anderen me soms gevoeligheid toedichten, denk ik dat ze me daarmee een plezier willen doen. Ik ben een denker en ik ben er tevreden mee, ja, er misschien zelfs wel trots op. Het verstand brengt vele mooie dingen tot stand. Waren de mensen maar verstandiger, dan zou het er misschien beter uitzien in de wereld. Te veel mensen zijn op een egocentrische manier bezig hun onderbuikgevoelens en vermeende tekorten te bevredigen.

In de zesde maand van de zwangerschap krijg ik bloedingen en stoppen de bewegingen in mijn buik. Ik schrik me wezenloos. Het kindje gaat vast dood. De vroedvrouw kan het hartje goed horen, maar waarom houdt het kind zich dan zo dood? Ik voel helemaal niets. Gespannen wacht ik op een teken van leven. Na dagen voel ik een beweging die ik thuisbreng als leven. Voor de eerste keer sinds mijn zwangerschap heb ik me werkelijk bekommerd om mijn kind. Tegen het einde van de zwangerschap daalt mijn kind niet, zoals gebruikelijk, in met het hoofdje naar beneden. Ik ga een stuitbevalling in het ziekenhuis tegemoet. Ik ben doodsbang dat de oerkrachten van de bevalling me zullen overweldigen. De weeën komen slecht op gang, iets in mij weet dat ik ze tegenhoud. Ik ben zo bang om de controle te verliezen, te gillen, de pijn niet te kunnen verdragen. Bloednervus dat mijn lijf met mij aan de haal gaat. Ik weet dat ik me aan mijn lijf moet overgeven, maar er is niets wat me meer angst aanjaagt dan dat. Na anderhalve dag mag ik persen. Een kring van hoofden boven mij zegt wat ik moet doen. Het is mij best, als het kind maar gezond en wel geboren wordt. Het lijfje komt er gemakkelijk uit. Nu moet het hoofdje ook snel geboren worden omdat de ademreflex al op gang kan komen. Ze duwen op mijn buik om het hoofdje te helpen naar buiten te komen en tegelijkertijd duwen ze tegen het pasgeboren babylijfje alsof ze het terugduwen naar binnen. Ik ben finaal in de ban van het idee dat het hoofd van mijn kind van zijn lichaampje gescheiden wordt. Er wordt een knip gezet en daar is Frank, onze zoon. Ik neem hem bij me. Op slag vallen zorg, pijn en vermoeidheid in het niet

bij dit nieuwe mensje op mijn buik. Prachtig, ontroerend en onwezenlijk tegelijk. Na de abstractie van de zwangerschap ligt er ineens een kind van vlees en bloed in mijn armen. Hoe is het mogelijk? Is dit mijn kind? Alsof ik het niet zojuist zelf gebaard heb! Ik ben er zo gelukkig mee, onwezenlijk gelukkig. Niet lang daarna nemen de verpleegsters Frank mee en gaat mijn man naar huis. Het nieuwbakken gezin, vers van de pers, is twee uren na de geboorte over drie plaatsen verdeeld. Gescheiden als drie eilanden in een onmetelijke oceaan en dat maakt me immens verdrietig.

Frank huilt vaak, de eerste tijd. We lopen ontzettend veel met hem rond, wiegend, troostend. We kunnen niet veel meer dan er voor hem zijn. Ik geloof dat we Frank daarin heel nabij zijn geweest. In andere dingen merk ik dat ik beslist geen natuurtalent ben als moeder. Uiteraard lukt het me bij het moederen, net als op andere terreinen van mijn leven, niet om mijn gevoel te volgen. Ik lees boeken over opvoeding en verzorging en doe wat aangeraden wordt en mij verstandig lijkt. Een jaar borstvoeding, pas na een halfjaar de eerste bijhapjes. Regelmatig met hem spelen, je kind zo veel mogelijk meenemen en bij je houden. Ik doe het omdat het goed voor kinderen zou zijn, maar het komt niet van binnenuit. Ik bied verzorging, in plaats van liefde. Ik houd vast, maar ik koester niet. Omdat mijn gevoel dood is, kan ook mijn moedergevoel niet tot leven komen. Ik geef Frank als eerste fruihapje een gepureerde tomaat! Waarom niet een zoete, zachte banaan of peer? Ik kan me gevoelsmatig niet goed in mijn kind inleven. Ergens had ik verwacht dat ik gewoon verder kon gaan met mijn leven, na de geboorte van onze zoon. Het enige verschil zou zijn, dat hij aan ons leven toegevoegd zou worden. Kleine kinderen zijn graag bij hun ouders, had ik gelezen, dus hij kon gewoon overal mee naartoe, dacht ik. Zo herinner ik me nog duidelijk dat ik Frank meeneem naar een optreden van de band van mijn man. Het is nogal luid en dus zet ik Frank in zijn buggy achter de glazen wand van de serre. Hij slaapt door alles heen, maar ligt daar zo moederziel alleen in die grote, donkere serre. Waarom heb ik hem in hemelsnaam meegenomen? Dit is geen plek voor een baby. Moet ik dan werkelijk alles kunnen blijven doen? Ik had gewoon thuis moeten blijven of oppas moeten regelen. In die serre zie ik hem ineens letterlijk en figuurlijk in de kou staan. Leuk bedacht, kinderen willen graag bij hun ouders zijn, maar hij heeft vast geen behoefte aan dit concert en intussen staat hij

moederziel alleen in een serre. Ik vergis me wanneer ik denk dat mijn leven gewoon door kan gaan met een kind erbij. De geboorte van mijn zoon is de grootste ommekeer in mijn leven! Zorg rondom de klok. Frank is een kind dat vaak niet lekker in zijn vel zit, dat veel huilt. Regelmatig vliegt het me aan, weet ik niet hoe ik het heb. Ik probeer maar wat, rondlopend in een voor mij onbekend landschap.

Tegen de tijd dat Frank drie jaar oud is, gaat het niet goed met hem. Hij is een oud mannetje in plaats van een kind. Hij wil niet spelen met andere kinderen en speelt zelf ook amper. Hij is een saaie professor, wil alleen maar boekjes lezen en maken voor andere kinderen. Hij is sterk op grote mensen en volwassen zaken gericht. De denkrimpels staan in zijn voorhoofd en hij ziet er niet gelukkig uit. Ga toch spelen kind, denk ik vaak: dat andere komt later wel, als je groter bent. Lichamelijk is hij vaak 'halfjes', een woord dat we in Noord-Nederland gebruiken om aan te duiden: niet echt ziek, maar ook zeker niet gezond. Hij oogt bleekjes en is kouwelijk. Hij is continu verkouden, zijn hele hoofd zit vol snot. Ik maak me zorgen om het ventje. Naast zorgen heb ik ook irritatie. Ik erger me groen en geel aan zijn claimgedrag. De hele dag loopt hij achter me aan en herhaalt op zeurende toon: 'Mama, maama, maaaaaama!' Ik verdraag het gewoon niet meer. Uren lijken dagen te duren, de dagen zijn eindeloze zeeën van tijd. 's Morgens kijk ik al uit naar het moment waarop ik door mijn man word afgelost als die uit zijn werk komt. Op goed geluk zeg ik 'ja' en 'nee' tegen Frank. Ik luister niet echt naar wat in mijn oren als gezeur klinkt. Ik kan het niet opbrengen. Ik ga mijn zoon steeds meer als een sta-in-de-weg ervaren.

Toch blijf ik me inzetten. Ik doe er alles aan om Frank gezond en gelukkig te krijgen. Ik vraag adviezen en ga met hem naar een homeopaat. Het mag allemaal niet baten. Ik weet nog dat ik me afvroeg of de manier waarop hij zich gedroeg, misschien zijn karakter zou kunnen zijn. Maar ook al was het karakter, ik zag toch dat hij ongelukkig was? Daar moest ik toch iets mee? Drieëneenhalf jaar na de geboorte van mijn zoon moet ik de mislukking onder ogen zien. Ik faal in mijn pogingen om hem te helpen. Ik geloof dat voor een moeder niets frustrerender is dan je kind ongelukkig te zien. Met de handen in het haar vraag ik me af: 'Wat is er in hemelsnaam aan de hand, wat zie ik over het hoofd?' Kon hij het me maar vertellen ...

In een soort wanhoopspoging om overzicht te krijgen, zodat een hulpverlener er verder mee zou kunnen komen, besluit ik alle belangrijke dingen uit Franks leven op papier te zetten. Het is in grote lijnen het verhaal dat hiervoor beschreven staat, inclusief de geboorte van zijn zusje, wanneer hij bijna twee jaar oud is. Het lijkt me 'handig' om een tweede kind kort na het eerste te krijgen. Als ik dan toch gebonden ben, dan kan ik net zo goed twee kinderen tegelijk hebben. Frank is jaloers op zijn nieuwe zusje. Hij mist mijn exclusieve aandacht, claimt me zo mogelijk nog meer. En Lize is mama's oogappel, stralend, ongecompliceerd, aanhankelijk, spontaan en warm. Ze fleurt mijn grauwe dagen op. Tot overmaat van ramp word ik na de geboorte van Lize erg ziek. Het is fysiek een absoluut dieptepunt. Er is een operatie nodig, waardoor Frank een week uit logeren moet. Het nieuwe zusje daarentegen mag vanwege de borstvoeding met mama mee naar het ziekenhuis. Hij moet zich echt verstoten hebben gevoeld.

Wanneer mijn verslag klaar is, lees ik het nog een keer door en ineens zie ik hoe het in elkaar steekt: Frank mag in de marges van mijn bestaan meeliffen, zolang hij geen beletsel is. Ik geef hem geen eigen leefruimte en ben er niet echt voor hem. Ik zeg 'nee' op zijn meest wezenlijke vraag, namelijk: 'Wil je mijn moeder zijn? Een moeder die met me speelt, me knuffelt, die me op schoot trekt en van me houdt.' Ik schiet daar ernstig in tekort en dat terwijl ik me een kind heb gewenst. Hij heeft er niet om gevraagd om geboren te worden, laat staan bij zo'n moeder als ik. Ik ben volkomen ontdaan door de realiteit die tot me doordringt. Hoe heb ik het zover kunnen laten komen? Terwijl ik het verslag voor de tweede keer doorneem, doet zich iets heel merkwaardigs voor. Het is alsof het hele verhaal over mij gaat. Verbijsterend. Die fixatie bij de bevalling, dat het hoofd van mijn zoon van zijn romp gescheiden raakt, is ook op mij van toepassing! Mijn hoofd is ook van de rest gescheiden. Ik wóón in mijn hoofd. Ik noem Frank een saaie professor, maar ik ben zelf een wandelend hoofd! Franks hoofd zit vol slijm, maar mijn hoofd zit ook vol 'rotzooi'. Ik ben net zo 'oud', serieus en ongelukkig als mijn zoon. Als er iemand is die niet speels is dan ben ik het. Ik ben niet speels met mijn zoon, niet in mijn werk en niet in het leven. Frank heeft gelijk dat hij mij zo claimt: mijn leven klopt van geen kanten. Waarom heb ik dit niet gezien? Hoe blind kun je zijn? Dit is geen kwestie van karakter, dit is ronduit ongezond. Ik ben een waardeloze moeder die

een armzalig leven leidt. Hoe kan ik er zelfs maar over nadenken om de wereld te willen verbeteren, als ik het niet eens voor mijn eigen kind goed kan maken? Waarom is mijn streven om Franks leven te verbeteren zo op hem gericht? De grootste winst is bij mijzelf te boeken. Ik ben er de oorzaak van dat hij niet floreert. Dat is geen gemakkelijke conclusie, ik raak overspoeld door verdriet en schuld. Nooit eerder voelde ik me kleiner en waardeloziger dan toen. Mislukt als moeder. Wanneer ik wil dat dat kleine kleutertje van me gezond en gelukkig wordt, dan moet ik veranderen. Een grotere motivatie om aan mezelf te werken, had ik niet kunnen vinden. Ik neem me voor om tijd en ruimte voor mijn zoon te maken, ook al studeer ik daardoor misschien later af. Ik wil er zijn voor hem. Ik wil leren speels te worden, leren van binnenuit warm en aandachtig te zijn.

Vanaf die dag kan ik niet meer op dezelfde manier naar hem kijken. Zo klein als hij is, gunt hij mij een blik in mijzelf en ik ben hem er dankbaar voor. Vanaf die dag kan ik ook diep vanbinnen voelen hoe dierbaar mijn beide kinderen mij zijn. Gewoon omdat ze zijn wie ze zijn, maar ook door wat ze voor mij betekenen. Frank is mijn spiegel. Via hem kan ik mezelf waarnemen, zien waar de schoen bij mij wringt. Lize is mijn voorbeeld als ik vergeet waarnaar ik ook alweer op weg ben en hoe ik speels, warm en meelevend kan zijn. Ik hoef alleen maar naar haar te kijken om het me te herinneren.

Frank heeft me vaak gevraagd: 'Mama, wie vind je liever, Lize of mij?' Ik antwoordde steevast dat ik hen beiden even lief vond, maar ik vermoed dat Frank drommels goed gevoeld heeft dat dat niet altijd de waarheid was. Later vraagt hij het me weer en geef ik hetzelfde antwoord. 'Ik vind jullie allebei even lief.' Deze keer meen ik het uit de grond van mijn hart en Frank voelt het. Hij lacht naar me en verzint geen argumenten meer waarom ik hem liever zou moeten vinden dan Lize. In plaats daarvan antwoordt hij: 'Mama, ik vind jou toch een beetje liever dan papa.' De schat! Ondanks alles houdt hij van me! Deze onvoorwaardelijke liefde voor mij wil ik Frank graag, heel graag, ook schenken.